

Administrative Model of Early Childhood Education: High Scope Education Innovation

Sumet Ngamkanok

Doctor of Education Program in Educational Administration,
Associate Professor in Educational Administration Department, Faculty of Education
Burapha University

Received: February 27, 2020/ **Revised:** August 21, 2020/ **Accepted:** September 3, 2020

Abstract

This research aimed to 1) analyze conditions of preschool institutional administration, applying high scope learning concepts, and; 2) create and develop an administrative model through high scope concept for preschool institutions for school executives by providing information and recommendations. EDFR (Ethnographic Delphi Future Research) was applied in the study. The data were collected by interview 10 experts, followed by analyzing and synthesize the interview data to create 5 rating scale questions then, 20 experts were requested to provide information twice, followed by a focus group of 30 experts to develop a model. Finally, a participatory seminar was conducted for confirming, giving suggestions, and improving the gathered information. Descriptive statistics (median, mode, and interquartile range) were utilized to analyze the qualitative data. The results revealed that preschool institutional administration model for educational provision innovation by using high scope learning concepts including 1) systematic administration with 6 sub-components; 2) personnel administration with 6 sub-components; 3) environment management with 16 sub-components; 4) safety measures with 5 sub-components, and 5) networking and participation with 4 sub-components.

Keywords: Administration, Early Childhood, High Scope

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัย: นวัตกรรม การจัดการศึกษาด้วยแนวคิดโฮสโคป

สุเมธ งามนก

กศ.ด. (การบริหารการศึกษา), รองศาสตราจารย์
ภาควิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

วันรับบทความ: 27 กุมภาพันธ์ 2563/ วันแก้ไขบทความ: 21 สิงหาคม 2563/ วันตอบรับบทความ: 3 กันยายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารรวมทั้งนำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคปให้กับผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยในครั้งนี้ใช้เทคนิคการวิจัยแบบ EDR (Ethnographic Delphi Future Research) โดยทำการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 10 คน เพื่อนำเนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลจำนวน 2 รอบ จากนั้นมีการจัดสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 30 คน เพื่อพัฒนารูปแบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยมและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัย : นวัตกรรมการจัดการศึกษาด้วยแนวคิดโฮสโคป มีองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารงานอย่างเป็นระบบ 2) การบริหารจัดการบุคลากร 3) การจัดสภาพแวดล้อม 4) มาตรการด้านความปลอดภัย และ 5) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม ด้านการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ ด้านการบริหารจัดการบุคลากร มีองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม มีองค์ประกอบย่อย 16 ข้อ ด้านมาตรการด้านความปลอดภัยมีองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ และด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบย่อย 4 ข้อ

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, ปฐมวัย, โฮสโคป

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาของประเทศได้ให้ความสำคัญลงมาถึงในระดับปฐมวัยหรือก่อนวัยเรียน โดยมีการนำเอาแนวคิดต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก ดังที่ ดร.บุญรักษ์ ยอดเพชร เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) กล่าวว่า ปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2560 ถือเป็นหลักสูตรแกนกลางที่สถานศึกษา สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องนำไปใช้วางกรอบในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามบริบท ตามความต้องการของสังคม ซึ่งจะพบในสถานศึกษาปฐมวัยมีการนำนวัตกรรมการสอนตามแนวคิดหรือทฤษฎีที่หลากหลายมาใช้จัดการศึกษาแตกต่างกันไป แต่ที่นิยมมาก คือ มอนเตสซอรี (Montessori) วอลดอร์ฟ (Waldorf) เรกจิโอเอมิเลีย (Reggio Emilia) ไฮสโคป (HighScope) และการสอนภาษาตามแนวคิดองค์รวม (Whole Language) ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าการพัฒนาครูปฐมวัยที่ผ่านมา ยังขาดความต่อเนื่อง ส่วนใหญ่โรงเรียนพัฒนากันเอง จึงมองว่าควรที่จะพัฒนาในภาพเดียวกันโดยเลือกจากหลายทฤษฎีที่ใช้กันอยู่ และมีข้อสรุปว่าในปีการศึกษา 2562 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จะนำร่องนำนวัตกรรมจัดการศึกษาปฐมวัยด้วยแนวคิดไฮสโคป มาใช้ในห้องเรียนของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด โรงเรียนประจำอำเภอ จำนวน 82 แห่งทั่วประเทศ เพื่อเป็นโรงเรียนต้นแบบก่อนจะขยายไปสู่โรงเรียนอนุบาลอื่น ๆ ต่อไป (ผู้จัดการออนไลน์, 2562)

การดำเนินการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ครั้งนี้จะถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยจะใช้แนวคิดไฮสโคปพัฒนาโรงเรียนอนุบาลประจำอำเภอ ประจำจังหวัด โดยจะเน้นอย่างน้อย 1 ห้อง เพื่อพัฒนาอย่างเข้มข้น จะมีการสนับสนุนทั้งสื่อ งบประมาณ และให้พื้นที่เป็นพื้นที่ฝึกสอน ฝึกปฏิบัติให้แก่ครูได้นำความรู้มาสู่การปฏิบัติ เป็นการพัฒนารูปแบบฝังตัวเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างเพียงพอ เต็มเต็มโรงเรียนอนุบาลเป็นฐานในการพัฒนาเด็ก ซึ่งทั้ง 82 โรงเรียนเป็นเพียงจุดเริ่มต้นเท่านั้น เพราะปัจจุบันโรงเรียนอนุบาล

สังกัด สพฐ.มีทั้งสิ้น 26,464 โรง มีเด็กปฐมวัย 960,000 กว่าคน จากนักเรียนทุกระดับสังกัด สพฐ.ประมาณ 7,000,000 คน แบ่งเป็น อนุบาล 1 ประมาณ 80,000 กว่าคน อนุบาล 2 ประมาณ 410,000 คน และอนุบาล 3 ประมาณ 460,000 คน อย่างไรก็ตาม ในปีการศึกษา 2562 นี้ตามนโยบายของนายแพทย์ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้ สพฐ.รับนักศึกษาตั้งแต่อนุบาล 2 และอนุบาล 3 ส่วนอนุบาล 1 ชัดเจนแล้วว่าจะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโรงเรียนเอกชนดำเนินการ ดร.บุญรักษ์กล่าวว่า ที่ผ่านมา สพฐ.ได้ทำวิจัยการสอนแบบไฮสโคปมาตั้งแต่ปี 2554 ใน 4 โรงเรียน 4 ภูมิภาค ปัจจุบันมี 2 โรงเรียน คือ โรงเรียนอนุบาลเมืองร้อยเอ็ด และโรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งน้อย “พิพัฒน์โสภณวิทยา” ที่สามารถเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาแบบไฮสโคปได้อย่างเข้มแข็ง โดยใช้นวัตกรรมดังกล่าวช่วยให้เด็กมีการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ สอดคล้องกับคุณสมบัตินักเรียนที่ 21 (ผู้จัดการออนไลน์, 2562)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัย ในประเด็นคำถามที่ว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดไฮสโคปที่มีประสิทธิผลนั้นเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดไฮสโคป
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดไฮสโคป
3. เพื่อนำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดไฮสโคปให้กับผู้บริหารสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สถานศึกษาระดับปฐมวัย** หมายถึง สถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคปพัฒนาเด็กปฐมวัยบนพื้นฐานการเลี้ยงดูและส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม โดยมีการนำแนวคิดโฮสโคป มาจัดการเรียนการสอนให้เด็กมีการเรียนรู้แบบลงมือกระทำ ซึ่งเด็กได้จัดกระทำกับวัตถุได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล ความคิด และเหตุการณ์จนกระทั่งสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีการใช้โปรแกรมที่พัฒนาเด็กอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการ

2. **การบริหารจัดการสถานศึกษา** หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการเพื่อการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคปพัฒนาเด็กปฐมวัย

3. **รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัย** หมายถึง องค์ประกอบพื้นฐานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามแนวคิดโฮสโคปมาพัฒนาร่วมกับเกณฑ์มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ ซึ่งนำตัวบ่งชี้มาสร้างเป็นองค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านมาตรการด้านความปลอดภัย และด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

วิธีการศึกษา

แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน มีรายละเอียด ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน
ผู้วิจัยทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ กำหนดกรอบแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured interview) โดยผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างแบบคร่าวๆ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 20 คน พร้อมทั้งกำหนดนัดหมายและดำเนินการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปต่าง ๆ ในการศึกษา

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในการกำหนดองค์ประกอบหลักที่จะใช้เป็นแนวทางในการสร้างรูปแบบ และกระบวนการ EDRF ครั้งที่ 1 ใช้การสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นกรอบแนวทางในการสร้างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบ

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยอนาคตโดยใช้เทคนิค Ethnographic Delphi Future Research หรือ EDRF. ซึ่งมีการเก็บข้อมูล 3 ครั้ง จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่เลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในสัมภาษณ์รอบแรก จำนวน 10 คน และการตอบแบบสอบถามรอบที่ 2-3 จำนวน 20 คน ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตามเกณฑ์คุณสมบัติที่กำหนด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการสอบถาม รอบที่ 1 และรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้ติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน ซึ่งแจ้งการตอบแบบสอบถาม และนัดหมายวัน เวลา รับแบบสอบถาม

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้เกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยจากเทคนิคการวิจัยแบบ EDRF ครั้งที่ 2 และ 3 โดยการตอบแบบสอบถามของผู้เชี่ยวชาญรอบที่ 1 และรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อคำนวณหาค่ามัธยฐาน ค่าฐานนิยม และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบ

เมื่อได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยจากระยะที่ 2 แล้ว ผู้วิจัยนำรูปแบบที่ได้มาเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยโดยจัดเวทีเสวนาให้ทุกคนได้ร่วมลงความเห็นเพื่อยืนยันรูปแบบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และแสดงความคิดเห็นรวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อพัฒนารูปแบบให้ดียิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัย

การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม (Focus group) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบ

เมื่อได้รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคปแล้ว ผู้วิจัยนำไปเสนอในรูปแบบบทความในการบริหารการศึกษา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป ผู้วิจัยวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป ได้องค์ประกอบหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารงานอย่างเป็นระบบ 2) การบริหารจัดการบุคลากร 3) การจัดสภาพแวดล้อม 4) มาตรการด้านความปลอดภัย และ 5) การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

จากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDRF ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เพื่อร่างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป นำผลจากการสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) ไปสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อนำไปสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป ผลการตอบแบบสอบถามในรอบที่ 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ารูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป จากองค์ประกอบหลักทั้งหมด 5 ด้าน 40 องค์ประกอบย่อย มีความเป็นไปได้ 38 องค์ประกอบย่อย และไม่มีความเป็นไปได้ 2 องค์ประกอบย่อย ดังนั้น ในแบบสอบถามรอบที่ 2 ผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับปรุงองค์ประกอบย่อยตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและตัดองค์ประกอบย่อยที่ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าไม่มีความเป็นไปได้ออกจำนวน 2 องค์ประกอบย่อย

และได้นำไปสอบถามผู้เชี่ยวชาญทั้ง 20 คนอีกรอบ โดยในรอบนี้ ผู้วิจัยได้แสดงคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคนในรอบที่ 1 พร้อมทั้งคำมัยฐาน (Md) และ คำพิสัยระหว่างควอไทล์ (IR) จากผลการวิเคราะห์ ข้อมูลรอบที่ 1 ของกลุ่ม ให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบด้วย เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบความคิดเห็นของตน เปรียบเทียบกับความคิดเห็นของกลุ่ม และยืนยัน หรือเปลี่ยนแปลงคำตอบในรอบนี้ ซึ่งผลการ วิเคราะห์ข้อมูลในรอบที่ 2 พบว่า องค์ประกอบของ รูปแบบทั้ง 5 ด้าน 38 องค์ประกอบย่อย ผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า มีความเป็นไปได้ ทั้งหมด

ผู้วิจัยนำรูปแบบที่ได้เข้าสู่กระบวนการ สนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 30 คน เพื่อพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้เชี่ยวชาญ ได้ทำการปรับปรุงภาษาในข้อรายการต่าง ๆ ของรูปแบบ ได้แก่ ด้านการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ด้านมาตรการความปลอดภัย ด้านการสร้างเครือข่าย และการมีส่วนร่วม จำนวนด้านละ 1 ข้อรายการ

เมื่อได้รูปแบบที่สมบูรณ์แล้วผู้วิจัยนำมา เรียบเรียงเป็นบทความเพื่อตีพิมพ์ลงในวารสารทาง การศึกษา จำนวน 10 หน้า

ผลการวิจัยพบว่าสภาพการบริหารจัดการ สถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ แนวคิดโฮสโคปในปัจจุบัน พบว่า สถานศึกษา หลายแห่งยังขาดความพร้อมในเรื่องของการจัดการ ด้านสถานที่ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้แบบ โฮสโคปที่ต้องอาศัยพื้นที่ในการจัดมุมการเรียนรู้ ต่าง ๆ รวมทั้งสื่ออุปกรณ์การเรียนยังไม่เพียงพอ ต่อจำนวนผู้เรียนตามสัดส่วนที่เหมาะสม ผลจาก การวิจัยสามารถสรุปรูปแบบการบริหารจัดการ สถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ แนวคิดโฮสโคปได้ ดังนี้

ด้านการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

1. มีการจัดทำแผนพัฒนา และมีการ ดำเนินงานตามแผนโดยกำหนดกิจกรรมส่งเสริม คุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายตามปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษาและสอดคล้องกับ แผนการพัฒนาผู้เรียนตามนโยบายการจัดการศึกษา ของรัฐด้วยแนวคิดโฮสโคป

2. มีแผนพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพ สถานศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตาม แนวคิดโฮสโคปโดยใช้ระบบ วงจรคุณภาพ PDCA ทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว

3. จัดโครงสร้างการบริหารจัดการและ ระบบสารสนเทศ โดยมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ของบุคลากรทุกระดับเป็นลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะการกำหนดบทบาทหน้าที่ของครูที่ต้อง มุ่งเน้นการจัดการศึกษาตามแนวคิดโฮสโคป

4. มีการจัดทำหลักสูตรที่จัดการศึกษา ด้วยแนวคิดโฮสโคป รวมทั้งมีการนิเทศ กำกับ ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร

5. มีการประเมินผลการดำเนินงานตาม แผนการจัดการศึกษาตามแนวคิดโฮสโคปทั้งจาก หน่วยงานภายในและภายนอก

6. มีการประเมินความพึงพอใจในการ ดำเนินงานของสถานศึกษากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาด้วยแนวคิด โฮสโคป

ด้านการบริหารจัดการบุคลากร

1. ครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษา ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือ ปฐมวัย และมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดโฮสโคป

2. ผู้บริหารมีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่า ปริญญาตรี สาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย หรือวิชาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีประสบการณ์ใน การทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย และมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดโฮสโคป

3. อัตราส่วนของครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็ก ต่อจำนวนเด็กปฐมวัยมีสัดส่วนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวคิดโฮสโคปได้อย่างทั่วถึง

4. ครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็ก มีสุขภาพจิต ที่ดี มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง ได้รับสวัสดิการ ด้านการรักษาพยาบาล การตรวจสุขภาพประจำปี อย่างสม่ำเสมอ

5. ผู้บริหาร ครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็ก ได้รับการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา ด้วยแนวคิดโฮสโคป อาทิ การฝึกอบรมโดยวิทยากร

ผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เป็นต้น

6. มีระบบการกำกับติดตาม นิเทศ ประเมินผลครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็กที่ผ่านการฝึกอบรมหรือได้รับการพัฒนาแนวคิดโฮสโคป แล้วอย่างต่อเนื่อง

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

1. อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม บริเวณโดยรอบมีความสะอาด ร่มรื่น แข็งแรง ปลอดภัย ตั้งอยู่ห่างจากสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษ และพื้นที่เสี่ยงต่ออันตราย

2. มีการจัดพื้นที่สนามเด็กเล่น และ เครื่องเล่น หลากหลาย เพียงพอ เหมาะสมตามวัย โดยพื้นที่สนามเด็กเล่นควรเป็นพื้นทราย สนามหญ้า หรืออย่างสังเคราะห์ตามความเหมาะสมของพื้นที่

3. เครื่องเล่นของเด็กได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย แข็งแรง อยู่ในสภาพที่ดี การติดตั้ง เครื่องเล่นแต่ละชนิดถูกต้องอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม และมีการตรวจสอบ/ซ่อมบำรุงเป็นระยะ

4. มีการเก็บสำรองน้ำสะอาดสำหรับดื่ม และใช้อย่างเพียงพอและถูกสุขลักษณะ

5. มีการจัดการขยะถูกสุขลักษณะ

6. มีการจัดมุมการเรียนรู้สำหรับผู้ปกครอง หรือบอร์ดประชาสัมพันธ์สำหรับผู้ปกครอง เกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษาและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

7. พื้นที่ภายในอาคารต้องสะอาด เหมาะสม แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีกลิ่นอับ ทางเดินและพื้นที่จัดกิจกรรมไม่มีสิ่งกีดขวาง ปูพื้น ด้วยวัสดุที่ปลอดภัยและมีอุปกรณ์ห่อหุ้มเหลี่ยมมุม

8. มีพื้นที่สำหรับให้เด็กนอนพักผ่อน อย่างเหมาะสม เครื่องนอนประจำตัวเด็กสะอาด และเพียงพอสำหรับเด็กทุกคน

9. จัดให้มีพื้นที่สำหรับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ของเด็ก มีอัตราส่วน 2 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน เป็นอย่างน้อย

10. มีพื้นที่ กิจกรรมกลุ่มใหญ่ เช่น กิจกรรมฟังนิทาน ร้องเพลง เคลื่อนไหว และพื้นที่ กิจกรรมกลุ่มย่อย เช่น กิจกรรมศิลปะร่วมมือ กิจกรรมทำหนังสือ นิทานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย

กิจกรรมเรียนรู้เกี่ยวกับทักษะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์

11. มีพื้นที่สำหรับมุมเล่นตามแนวคิด โฮสโคป 5 มุมพื้นฐาน ประกอบด้วยมุมหนังสือ มุมบล็อก มุมบ้าน มุมศิลปะ และมุมของเล่น ซึ่ง หมายถึงเครื่องเล่น สัมผัส เกมและของเล่นบนโต๊ะ ที่สามารถเปลี่ยนแปลง ไปตามความสนใจของเด็ก

12. มีพื้นที่เก็บของใช้ส่วนตัวของเด็ก เช่น ผ้ากันเปื้อน แปรงสีฟัน แก้วน้ำ

13. มีพื้นที่เก็บของใช้ครู เช่น หนังสือ คู่มือครู เอกสารสื่อการสอน ธุรการชั้นเรียน เช่นวัสดุ ศิลปะต่าง ๆ เป็นต้น

14. ห้องน้ำ ห้องส้วม สะอาด ไม่ลื่น มี แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก โถส้วมมี ขนาดพอเหมาะกับตัวเด็ก และมีจำนวนเพียงพอ มี อ่างล้างมืออยู่ในระดับที่พอเหมาะกับตัวเด็กและมี สบู่ล้างมือสำหรับเด็ก

15. สถานที่เตรียมอาหาร และปรุง อาหารสะอาดถูกสุขลักษณะมีการปกคลุมอาหารที่ พร้อมบริโภคขณะขนส่ง (ในกรณีขนส่งมาจาก ภายนอก) และมีการตรวจสอบให้เป็นไปตาม มาตรฐาน

16. อุปกรณ์และภาชนะที่ใส่อาหาร ทำด้วยวัสดุปลอดภัย และมีการทำความสะอาด ภาชนะ และจัดเก็บอย่างเหมาะสม

ด้านมาตรการความปลอดภัย

1. มีการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยในการดูแลเด็ก ได้แก่ ความปลอดภัยของ อาคาร ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ระบบป้องกัน ภัยจากบุคคล ระบบฉุกเฉินความปลอดภัยในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ ความปลอดภัยด้านอาหาร ความ ปลอดภัยจากสัตว์ต่าง ๆ ความปลอดภัยในการ เดินทาง (กรณีมี จัดรถรับ-ส่ง)

2. มีระบบรองรับเหตุฉุกเฉิน หรือระบบ ป้องกันภัย มีการจัดทำแผนและซักซ้อมป้องกันการ เกิดอุบัติเหตุและภัยธรรมชาติต่าง ๆ อย่างน้อยภาค เรียนละ 1 ครั้ง อาทิ กรณีเกิดไฟไหม้ น้ำท่วม พายุ สึนามิ เป็นต้น

3. มีการสำรวจและค้นหาจุดที่อาจจะ ก่อให้เกิดอันตรายทั้งภายใน และภายนอกอาคาร

เป็นระยะเพื่อป้องกันและแก้ไขมิให้เกิดอันตรายแก่เด็ก

4. มีมาตรการป้องกันและกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์แมลงและพาหะนำโรค

5. มีมาตรการในการรับ/ส่งเด็ก อาทิ การลงลายมือชื่อผู้ปกครองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งเพื่อป้องกันการลักพาตัวเด็ก การจัดที่จอดรถรับ-ส่งเด็ก หรือผู้มาติดต่อ อยู่ห่างจากตัวอาคาร พื้นที่กิจกรรมของเด็กในระยะที่ปลอดภัย เป็นต้น

ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

1. มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ (PLC) ระหว่างพ่อแม่ ผู้บริหาร ครูผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กด้วยแนวคิดโฮสโคป

2. มีการสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนและสถาบันการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพ/ความรู้/ของครูผู้ดูแลเด็ก/ครูพี่เลี้ยง พ่อแม่และเด็กปฐมวัย โดยการนำกิจกรรมภูมิปัญญาเหล่านั้นมาเป็นส่วนหนึ่งในการกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโฮสโคป

3. เปิดโอกาสให้พ่อแม่และผู้ปกครองเข้าเยี่ยมชมกิจกรรมของบุตรหลานที่เรียนรู้ด้วยแนวคิดโฮสโคป พร้อมรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ โดยอาจจัดเป็นกิจกรรม Open house ของสถานศึกษา

4. มีการจัดกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมกับชุมชนในโอกาสสำคัญตามเทศกาลต่าง ๆ สอดคล้องกับประเพณี ศาสนา และวัฒนธรรมของชุมชนนั้น ๆ

อภิปรายผล

จากการวิจัย เรื่องรูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า องค์ประกอบหลักทุกด้านและทุกองค์ประกอบย่อยมีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากถึงมากที่สุด ($Md = 4.00 - 5.00$) โดยผู้วิจัยอภิปรายผลแยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านการบริหารงานอย่างเป็นระบบ

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคปด้านการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 6 ข้อ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีความสอดคล้องกันในระดับสูงมากตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ($IR = 0.00$) มีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ 1) มีการจัดทำแผนพัฒนา และมีการดำเนินงานตามแผนโดยกำหนดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลายตามปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษาและสอดคล้องกับแผนการพัฒนาผู้เรียนตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐด้วยแนวคิดโฮสโคป 2) มีแผนพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามแนวคิดโฮสโคปโดยใช้ระบบวงจรคุณภาพ PDCA ทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว 3) มีการจัดทำหลักสูตรที่จัดการศึกษาด้วยแนวคิดโฮสโคป รวมทั้งมีการนิเทศ กำกับติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร และ 4) มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนงานทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกที่มุ่งเน้นการประเมินผลการจัดการศึกษาตามแนวคิดโฮสโคป แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดทำแผน จัดทำหลักสูตร และการประเมินผลที่มีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้ ดังที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2546) ได้ระบุเกี่ยวกับบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในระดับปฐมวัยไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาเด็กปฐมวัยนับเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งในการจัดการศึกษาปฐมวัย ผู้บริหารที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในระดับนี้ และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารอย่างถ่องแท้ จะส่งผลให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่จัดการศึกษาประสบผลสำเร็จและมีคุณภาพ โดยมีคุณสมบัติและบทบาทหน้าที่ 1) เป็นผู้วิสัยทัศน์กว้างไกลมีความมุ่งมั่นในการจัดการศึกษาปฐมวัย และมุ่งมั่นต่อการสร้างระบบคุณภาพให้เกิดขึ้นในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) เป็นผู้มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือและ

ประสานกับทุกฝ่าย เพื่อให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ดำเนินกิจการต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) เป็นผู้สนับสนุนให้สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอยู่ในระดับมาตรฐานการประกันคุณภาพ ตลอดไป โดยให้การสนับสนุนทั้งบุคลากรและเด็ก ร่วมมือกันพัฒนาสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็น องค์การแห่งการเรียนรู้ 4) จัดให้มีแผนพัฒนาสถาน พัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการ การศึกษาของสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 5) เป็นผู้นำ ในการจัดทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากร ทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ของเด็ก ตลอดจนสาระตามหลักสูตร สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 6) จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย 7) สนับสนุนการ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานพัฒนาเด็ก ปฐมวัยได้รับความรู้ และสามารถจัดทำหลักสูตร สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย รวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ 8) จัดให้มีการนิเทศ ภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้ หลักสูตร สถานพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีระบบ และ 9) จัดให้ มีการประเมินการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อการปรับปรุง พัฒนาสาระของหลักสูตรสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ชุมชน และท้องถิ่น

ด้านการบริหารจัดการบุคลากร

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสติคอป ด้านการบริหารจัดการบุคลากร ซึ่งประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 6 ข้อ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีความสอดคล้องกันในระดับสูงมากตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ (IR = 0.00) มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ 1) ครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็ก มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่า ปริญญาตรีสาขาวิชาเอกอนุบาลศึกษาหรือปฐมวัย และมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดโฮสติคอป และ 2) อัตราส่วนของครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็ก ต่อจำนวน เด็กปฐมวัยมีสัดส่วนตามเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อ ส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ตาม แนวคิดโฮสติคอปได้อย่างทั่วถึง แสดงให้เห็นว่า ครูผู้สอน/ครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนสำคัญอย่างมากใน

การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดโฮสติคอป สอดคล้อง กับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2546) ที่ได้รับเกี่ยวกับคุณลักษณะของบุคลากรในสถาน- รับเลี้ยงเด็กปฐมวัย ว่าครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็น ผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงดู เด็กหรือมีคุณสมบัติตามข้อกำหนดของหน่วยงาน ที่จัดบริการดูแลเด็ก มีระดับวุฒิภาวะและบุคลิก ลักษณะเหมาะสม มีความตั้งใจที่จะดูแลเด็ก มีความ รักเด็ก มีความเมตตากรุณา เป็นคนดี มีคุณธรรม เสียสละ ด้านอารมณ์ อารมณ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ใจเย็น มีความมั่นคงทางอารมณ์มีความอดทน อดกลั้น ด้านสังคม ชอบพูดคุยกับเด็ก กระตือรือร้น ช่างสังเกต เชื้อมั่นในตนเอง มีมนุษยสัมพันธ์และ กริยามารยาทเรียบร้อย

ด้านการจัดสภาพแวดล้อม

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษา ระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสติคอป ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 16 ข้อ พบว่า องค์ประกอบย่อย ที่มีความสอดคล้องกันในระดับสูงมากตามความ คิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IR = 0.00) มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ 1) อาคารสถานที่และสภาพแวดล้อมบริเวณ โดยรอบมีความสะอาด ร่มรื่น แข็งแรง ปลอดภัย ตั้งอยู่ห่างจากสภาพแวดล้อมที่เป็นมลพิษและพื้นที่ เสี่ยงต่ออันตราย 2) เครื่องเล่นของเด็กได้มาตรฐาน มีความปลอดภัย แข็งแรง อยู่ในสภาพที่ดี การติดตั้ง เครื่องเล่นแต่ละชนิดถูกต้องอยู่ในตำแหน่งที่ เหมาะสม และมีการตรวจสอบ/ซ่อมบำรุงเป็นระยะ 3) พื้นที่ภายในอาคารต้องสะอาด เหมาะสม แสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีกลิ่นอับ ทางเดินและพื้นที่จัดกิจกรรมไม่มีสิ่งกีดขวาง พื้น ด้วยวัสดุที่ปลอดภัยและมีอุปกรณ์ห่อหุ้มเหลี่ยมมุม 4) มีพื้นที่สำหรับให้เด็กนอนพักผ่อนอย่างเหมาะสม เครื่องนอนประจำตัวเด็กสะอาด และเพียงพอ สำหรับเด็กทุกคน และ 5) ห้องน้ำ ห้องส้วม สะอาด ไม่ลื่น มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทสะดวก โถส้วมมีขนาดพอเหมาะกับตัวเด็ก และมีจำนวน เพียงพอ มีอ่างล้างมืออยู่ในระดับที่พอเหมาะกับตัว เด็กและมีสบู่ล้างมือสำหรับเด็ก แสดงให้เห็นว่า สถานที่และสภาพแวดล้อมของสถานรับเลี้ยงเด็ก

จะต้องจัดอนามัยสิ่งแวดล้อมที่สะอาด ปลอดภัย น่าอยู่อาศัย และส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ถูกต้อง สอดคล้องกับบิดา พัททิสันสุข (2542, หน้า 39-43) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา ควรจัดให้มีบรรยากาศอบอุ่นเหมือนอยู่ที่บ้าน ครูผู้ดูแลเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กสามารถบริหารจัดการได้ ในปัจจุบันเด็กต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม เทคโนโลยี ที่ก่อให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเสีย อากาศเป็นพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม และจากการจราจรที่แออัดคับคั่ง เด็กเป็นกลุ่มที่เสี่ยงสูงมากที่จะได้รับอันตรายจากสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ พฤติกรรมอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็ก ฉะนั้นเด็กซึ่งเป็นวัยที่กำลังเจริญเติบโต จึงควรอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี ซึ่งประกอบด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงตัวเด็กอย่างเหมาะสม ทั้งที่บ้าน สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนและสนามเด็กเล็ก โดยเฉพาะในเรื่องความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ การจัดเก็บของให้เป็นระเบียบป้องกันการสะดุดล้ม รวมถึงสายไฟควรเดินสายให้เรียบร้อย สภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อภาวะสุขภาพของเด็ก ฉะนั้นจึงต้องหาวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดการเจ็บป่วยจากสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เช่นเดียวกับที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553, หน้า 21) ระบุว่า การก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร สถานที่และจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารต้องคำนึงถึงความมั่นคง แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีความเหมาะสมและปลอดภัยแก่เด็กเล็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจ ไว้วางใจ การก่อสร้างและพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็ก โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ อันจะส่งผลต่อสุขภาพโดยตรงในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อ สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุส่งเสริมความปลอดภัยให้กับเด็กและฝึก

สุขนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้อง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ

ด้านมาตรการความปลอดภัย

รูปแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคปด้านการจัดสภาพแวดล้อม ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบย่อย 5 ข้อ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีความสอดคล้องกันในระดับสูงมากตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (IR = 0.00) มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ 1) มีการกำหนดนโยบายด้านความปลอดภัยในการดูแลเด็ก ได้แก่ ความปลอดภัยของอาคาร ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ระบบป้องกันภัยจากบุคคล ระบบฉุกเฉินความปลอดภัยในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ความปลอดภัยด้านอาหาร ความปลอดภัยจากสัตว์ต่าง ๆ ความปลอดภัยในการเดินทาง (กรณีที่ จัดรถรับ-ส่ง) และ 2) มีมาตรการในการรับ/ส่งเด็ก อาทิ การลงลายมือชื่อผู้ปกครองไว้เป็นลายลักษณ์อักษรทุกครั้งเพื่อป้องกันการลักพาตัวเด็กการจัดที่จอดรถรับ/ส่งเด็ก หรือผู้มาติดต่อ อยู่ห่างจากตัวอาคารพื้นที่กิจกรรมของเด็กในระยะที่ปลอดภัย เป็นต้น

แสดงให้เห็นว่า ความปลอดภัยในสถานศึกษาระดับปฐมวัยนั้นเป็นปัจจัยสำคัญ เพราะการเรียนรู้ของเด็กจะเกิดได้ องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือสุขภาพของเด็ก เมื่อเด็กมีสุขภาพที่สมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะทำให้เกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และเด็กวัยนี้ยังขาดความระมัดระวัง จึงควรคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยเป็นสำคัญสอดคล้องกับที่ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2542, หน้า 221 - 227) กล่าวไว้ว่า เด็กแรกเกิดจนถึงอายุ 6 ขวบ เป็นวัยแห่งการเรียนรู้เติบโต การเรียนรู้ และพัฒนาการ แต่มีความจำกัดในแง่ของความคิดเด็กปฐมวัย จะเข้าใจและรู้เฉพาะในสิ่งที่อยู่ตรงหน้า ไม่สามารถประเมิน ไม่สามารถจำแนก หรือไม่สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างของสิ่งใดได้ จึงเป็นสาเหตุของการเกิดอันตรายต่าง ๆ ได้ ความปลอดภัย ด้านกายภาพเป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งรวมทั้งความปลอดภัยจากยวดยานพาหนะ อันตรายจากสิ่งแวดล้อม เช่น รั้วบริเวณสนามเด็กเล่นต้องแข็งแรง เครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กต้องมี

ขนาดเหมาะสมกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นอ่างล้างมือ อ่างอาบน้ำหรือส้วม หรือบริเวณที่เด็กจะไปเล่น หรือทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามควรมีความปลอดภัย สะอาด โปร่ง สบาย และอากาศถ่ายเทดี

ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาระดับ ปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโฮสโคป ด้านการสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบไปด้วย องค์ประกอบย่อย 1 ข้อ พบว่า องค์ประกอบย่อยที่มีความสอดคล้องกันในระดับสูงมาก ($IR = 0.00$) จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน เป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพหรือ (PLC) ระหว่างพ่อแม่ ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กด้วยแนวคิดโฮสโคป แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยเฉพาะพ่อแม่และผู้ปกครอง มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเด็ก สอดคล้องกับที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2547, หน้า 31-32) ได้ระบุว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาและการเรียนรู้ของเด็ก พ่อแม่หรือครูผู้ดูแลเด็ก มีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก พ่อแม่หรือครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์และ กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กตามความต้องการของเด็กโดยที่พ่อแม่หรือครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมจะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งนี้พ่อแม่หรือครูผู้ดูแลเด็กจะเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำและค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้น พ่อแม่หรือครูผู้ดูแลจะต้องยอมรับเห็นคุณค่า รู้จัก เข้าใจธรรมชาติของเด็กแต่ละคนที่ตนเองดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อวางแผนการจัดสภาพแวดล้อม และการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูเด็กควรรู้จักพัฒนาตนเองในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธีและปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละช่วงวัย ดังนั้นการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

เอกชน (2546, หน้า 3-7) ระบุว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับผู้ปกครอง เด็กมีความผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว โรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญแก่ครอบครัวของเด็กด้วย จึงจะสามารถจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนควรพัฒนาหาวิธีการทางานร่วมกับผู้ปกครองให้มี ประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน ควรตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กเป็นอันดับแรก การจัดการศึกษาสำหรับเด็กอนุบาลให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อการพัฒนาเด็กไปในแนวทางที่ถูกต้องตามวิชาการนั้น และสิ่งหนึ่งที่นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่เกื้อหนุนให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จคือ ความร่วมมือในผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับอนุบาล จะมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ ถ้าสามารถจัดได้เชื่อมโยงและสัมพันธ์กับการเลี้ยงดูของครอบครัวมากที่สุด กล่าวคือเด็กในโรงเรียนที่ได้รับการพัฒนาด้วยวิธีการที่ถูกต้อง เมื่อได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนเป็นแรงเสริมทางบ้านด้วยจะนำเด็กไปสู่สัมฤทธิ์ผลที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2546, หน้า 19)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับปฐมวัย จำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดการจัดการเรียนรู้ด้วยแนวคิดโฮสโคป เพื่อสามารถยกระดับสถานศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
2. รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปรับปรุงและพัฒนาต่อให้มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่งโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทรัพยากร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

สถานศึกษาระดับปฐมวัยมีการบริหารจัดการในสังกัดที่หลากหลาย อาจมีการเลือกศึกษาสถานศึกษาที่มีความเจาะจงลงไปมากยิ่งขึ้น เช่น สถานศึกษาระดับปฐมวัยในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจทำการวิจัยเพื่อสร้างรูปแบบ

เฉพาะขึ้นมาจะได้ช่วยพัฒนาการบริหารจัดการ
สถานศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ
มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการ
สถานศึกษาระดับปฐมวัย: นวัตกรรมการจัด
การศึกษาด้วยแนวคิดโฮสโคปนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ
วิเคราะห์สภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาระดับ
ปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดโฮสโคป

สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารรวมทั้งนำเสนอ
ข้อมูลและข้อเสนอแนะรูปแบบการบริหารจัดการ
สถานศึกษาระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้
แนวคิดโฮสโคป ผู้วิจัยขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยใน
ครั้งนี้ และขอขอบคุณที่ปรึกษางานวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ
ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน และหวังว่า
งานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์กับผู้บริหารสถาน-
ศึกษาในระดับปฐมวัยที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด
โฮสโคปได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2547). *คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2553). *มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กุลยา ตันตผลาชีวะ. (2542). *การเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน: 3-5 ขวบ*. กรุงเทพฯ: โชติสุขการพิมพ์.
- ธิดา พิทักษ์สินสุข. (2542). *การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน โรงเรียนและชุมชน*. กรุงเทพฯ:
โอเดียนสโตร์.
- ผู้จัดการออนไลน์. (2562). *สพฐ.นำทฤษฎีโฮสโคปนำร่องพัฒนาห้องเรียนอนุบาล 82 โรงเรียน*.
สืบค้นจาก <https://mgronline.com/qol/detail/9620000001088>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (2546). *คู่มือการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็ก
ปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.(2546). *สรุปผลการประชุมวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน 5 จุด*. กรุงเทพฯ: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.